

РЕЦЕНЗІЯ

Філіпенко Наталії Євгенівни

на дисертаційну роботу

Калюжного Дмитра Олександровича

на тему **«Теоретико-правові засади впровадження і використання інформаційно-комунікаційних технологій у діяльності правоохоронних органів»**, подану на здобуття ступеня доктора філософії у галузі знань 08 Право за спеціальністю 081 Право

Актуальність теми дисертаційного дослідження «Теоретико-правові засади впровадження і використання інформаційно-комунікаційних технологій у діяльності правоохоронних органів» визначається комплексом взаємопов'язаних науково-теоретичних, нормативно-правових та практичних чинників.

У сучасній юридичній науці відбувається переосмислення ролі права в умовах цифрової трансформації суспільства. Це спричинило появу нових міждисциплінарних напрямів на перетині теорії держави і права, інформаційного та адміністративного права. Інформаційно-комунікаційні технології (далі – ІКТ) при цьому виступають не лише засобом оптимізації роботи правоохоронних органів, а й чинником, що змінює саму природу правового регулювання, формуючи нові категорії та принципи. Разом із тим, дослідження набуває особливої ваги через відсутність цілісної концепції правового забезпечення впровадження ІКТ у правоохоронну діяльність. Існуючі праці здебільшого фрагментарні, тому не дають системного бачення правової природи та меж їх застосування. Саме тому виникає потреба у комплексній теоретико-правовій моделі.

Не менш важливим є питання балансу між ефективністю правоохоронної діяльності та захистом прав і свобод людини. Використання ІКТ передбачає обробку великих масивів персональних даних, застосування систем відеоспостереження та алгоритмів штучного інтелекту. Це актуалізує проблеми приватності, недискримінації та підзвітності державних органів. Крім того, значення теми посилюється потребою адаптації національної правової системи до міжнародних стандартів у сфері цифрових прав, захисту інформації та протидії кіберзлочинності. У контексті євроінтеграції особливого значення набуває створення належного теоретичного підґрунтя для імплементації відповідних норм. Нарешті, сучасні безпекові виклики роблять ІКТ ключовим інструментом забезпечення ефективності правоохоронних органів. Це, у свою чергу, підвищує вимоги до правової визначеності, прозорості та контролю за їх застосуванням.

Таким чином, тема дослідження має системний характер і підтверджує свою високу наукову та суспільну значущість.

Оцінка обґрунтованості наукових результатів дисертації, їх

достовірності та новизни. Дисертаційне дослідження «Теоретико-правові засади впровадження і використання інформаційно-комунікаційних технологій у діяльності правоохоронних органів» містить усі необхідні складові ґрунтовної наукової праці: чітку методологію, критичний аналіз наукових підходів, належну нормативну й емпіричну базу, а також результати апробації.

Основні положення, висновки та рекомендації є достатньо обґрунтованими й логічно виваженими. Це забезпечено використанням широкого кола джерел, аналізом чинного законодавства та міжнародних стандартів, а також узагальненням практики застосування ІКТ у правоохоронній сфері. Матеріал викладено послідовно й аргументовано, з дотриманням вимог юридичної техніки. Авторські висновки підтверджуються системним аналізом правових норм, наукових позицій та фактичних даних.

Комплексний характер роботи дозволив охопити широкий спектр проблем: визначення сутності та правової природи ІКТ, їх роль у реалізації функцій держави, особливості правового регулювання, питання інформаційної безпеки й захисту персональних даних, а також напрями вдосконалення законодавства.

Методологічний інструментарій поєднує загальнонаукові та спеціально-правові методи (системний, порівняльно-правовий, формально-юридичний тощо), що забезпечує всебічність і глибину аналізу. Автор опрацював значний масив літератури, нормативних актів та міжнародних документів, продемонструвавши високий рівень володіння матеріалом і здатність до самостійних узагальнень.

Достовірність результатів підтверджується їх внутрішньою узгодженістю, відповідністю меті та завданням дослідження, а також використанням матеріалів правозастосовної практики. Важливо й те, що автор поєднує теоретичний аналіз із практичними аспектами функціонування ІКТ у правоохоронних органах, що значно підвищує прикладну цінність роботи.

Новизна наукових положень, висновків і рекомендацій, сформульованих у дисертації, визначається передусім тим, що робота є одним із перших в Україні комплексних, системних і самостійних наукових праць, у якій проаналізовано теоретико-правову природу, принципи та механізми впровадження ІКТ у правоохоронну діяльність. Саме це й становить основу її наукової новизни.

Сформульовані положення та висновки мають як теоретичне, так і практичне значення. Особливо заслуговують на підтримку рекомендації щодо вдосконалення законодавства, спрямовані на усунення прогалин і колізій у правовому регулюванні використання ІКТ, а також на підвищення гарантій захисту прав і свобод людини в умовах цифровізації.

Важливим доповненням є систематизація інструментів впровадження ІКТ, аналіз зарубіжного досвіду та можливості його адаптації в Україні. Це створює основу для визначення перспектив розвитку цифрових технологій у сфері

забезпечення правопорядку.

Окремої уваги заслуговує запропонована класифікація документів, створених із застосуванням штучного інтелекту. Вона базується на рівні автономності системи та визначає ключові вимоги до таких документів. Автор обґрунтовує необхідність нормативного закріплення суб'єкта юридичної відповідальності за їх створення, верифікацію та використання.

Дисертант також формулює власне розуміння поняття «правова основа застосування ІКТ у діяльності правоохоронних органів» та визначає «принципи використання ІКТ» як систему керівних ідей, що окреслюють межі правового регулювання. Крім того, запропонована класифікація суб'єктів використання ІКТ за функціональним призначенням дозволяє чітко розмежувати їхні повноваження й відповідальність, що сприяє правовій визначеності та формуванню ефективних механізмів контролю й захисту прав людини.

Таким чином, поставлене наукове завдання виконано повністю, а здобувач продемонстрував високий рівень володіння методологією наукової діяльності..

Оцінка змісту дисертації, її завершеність та дотримання принципів академічної доброчесності.

Дисертаційна робота здобувача Калюжного Д.О. за своїм змістом повністю відповідає вимогам Стандарту вищої освіти за спеціальністю 081 «Право» та напрямкам наукових досліджень, передбаченим освітньою програмою цієї спеціальності.

Робота є завершеним науковим дослідженням, що свідчить про наявність особистого внеску здобувача у розвиток обраного наукового напрямку. Аналіз звіту подібності показав, що дисертація Калюжного Д. О. є результатом самостійного дослідження, не містить ознак плагіату, фальсифікації, компіляції чи фабрикації. Використані ідеї, результати та тексти інших авторів належним чином оформлені з посиланнями на джерела, а наведені у роботі статистичні дані відповідають офіційно опублікованим відомостям..

Мова та стиль викладення результатів. Дисертаційна робота виконана українською мовою і відповідає загальним вимогам наукового стилю. Текст вирізняється послідовністю та логічною структурованістю: матеріал системно розподілений між розділами та підрозділами, а сформульовані завдання узгоджуються з отриманими результатами дослідження. Перехід від теоретичних положень до аналізу практичних аспектів проведено аргументовано та природно, що сприяє легкому сприйняттю інформації та збереженню цілісності викладу. У роботі використано сучасну юридичну та спеціальну термінологію, притаманну розвитку правової науки та проблематиці дослідження; терміни застосовуються послідовно, без суперечностей і двозначностей, що забезпечує ясність викладу та точність формулювань.

Структура роботи. Дисертація побудована логічно та відповідає вимогам сучасного наукового оформлення і включає анотацію, перелік умовних позначень, зміст, вступ, три основні розділи, які містять дев'ять підрозділів, висновки, список використаних джерел (227 найменувань) та два додатки. Загальний обсяг роботи становить 252 сторінки, з яких основний текст займає 202 сторінки. Оформлення дисертації виконано у відповідності до вимог наказу Міністерства освіти і науки України від 12 січня 2017 р. № 40 «Про затвердження вимог до оформлення дисертації», що забезпечує її структурну цілісність та зручність для сприйняття наукового матеріалу.

Оприлюднення результатів дисертаційної роботи. Аналіз дисертаційної роботи та наукових публікацій Дмитра Калюжного свідчить, що основні положення дисертації, які становлять її наукову новизну, відображені у дев'яти наукових працях. Зокрема, чотири статті опубліковані у вітчизняних наукових журналах, визнаних фаховими у галузі юридичних наук, а п'ять тез доповідей представлені на всеукраїнських та міжнародних наукових конференціях. Ці публікації у повній мірі демонструють суть та зміст основних наукових результатів дисертації.

Наукові висновки, пропозиції та рекомендації є особистою науковою працею автора, що свідчить про його значущий внесок у досліджувану сферу. Внесок здобувача є достатнім та повністю відображений у роботі. Таким чином, результати дослідження не лише викладені у дисертації, але й пройшли наукову апробацію через публікації та доповіді, підтверджуючи їх достовірність та практичну цінність.

Позитивна оцінка рецензованої роботи в цілому та її окремих положень не виключає можливості й необхідності висунути певні застереження та зауваження щодо позицій, які потребують критичної оцінки, уточнення, що є спірними або вимагають наведення додаткових аргументів під час захисту і дають можливість вступити в дискусію з автором:

1. Попри комплексний характер дослідження, у дисертації недостатньо відображено теоретико-правові аспекти використання новітніх інформаційно-комунікаційних технологій, які фактично набули широкого застосування у діяльності правоохоронних органів в умовах підвищених безпекових викликів, зокрема під час виконання завдань у зоні проведення бойових дій. Йдеться, передусім, про безпілотні літальні апарати (БПЛА), системи аеророзвідки, засоби радіоелектронного моніторингу, інтегровані цифрові платформи ситуаційної обізнаності тощо. Відсутність належного аналізу правової природи, меж застосування, гарантій дотримання прав людини, а також особливостей правового режиму використання зазначених технологій ускладнює формування цілісного уявлення про сучасний стан і перспективи цифровізації правоохоронної діяльності. Крім того, поза увагою автора залишаються питання нормативного закріплення порядку використання таких

засобів, розмежування повноважень суб'єктів їх застосування та визначення юридичної відповідальності за можливі порушення. З огляду на це, доцільним видається поглиблення дослідження у напрямі обґрунтування необхідності вдосконалення чинного законодавства України шляхом розроблення спеціальних правових механізмів регламентації використання зазначених технологій у діяльності правоохоронних органів, особливо в умовах воєнного стану та післявоєнного відновлення..

2. У підрозділі 3.2 автор здійснює аналіз окремих зарубіжних практик використання інформаційно-комунікаційних технологій у діяльності правоохоронних органів та обґрунтовує доцільність їх впровадження в Україні. Водночас запропоновані підходи мають переважно описовий характер і не супроводжуються належною розробкою науково обґрунтованих критеріїв відбору та адаптації такого досвіду. Зокрема, у роботі не визначено системи критеріїв, які дозволяли б оцінити релевантність іноземних практик з урахуванням особливостей національної правової системи, інституційної спроможності правоохоронних органів, рівня цифрової інфраструктури, фінансово-економічних можливостей держави, а також специфіки сучасних безпекових викликів. Не отримали належного висвітлення питання сумісності зарубіжних моделей із конституційними засадами, стандартами захисту прав людини та чинним галузевим законодавством України.

У зв'язку з цим доцільним видається розроблення в межах дослідження чіткої системи критеріїв та принципів адаптації міжнародного досвіду, яка могла б включати, зокрема: правову сумісність, інституційну доцільність, економічну обґрунтованість, технологічну готовність, відповідність стандартам прав людини та безпековим потребам держави. Такий підхід сприяв би підвищенню наукової обґрунтованості висновків автора та їх практичної значущості, а також створив би підґрунтя для формування пропозицій щодо вдосконалення національного законодавства у сфері використання інформаційно-комунікаційних технологій у діяльності правоохоронних органів.

3. На стор. 135 автор пропонує наступне: «в рамках національного законодавства повинна бути визначена посадова особа, яка здійснює контроль за достовірністю документів, згенерованих ШІ, та ухвалює рішення про їхнє використання в офіційних цілях. Вона повинна засвідчувати достовірність, повноту та відповідність таких документів нормативним вимогам» (підкреслено нами).

Разом із тим, із тексту роботи не зрозуміло: до якого саме органу чи відомства має належати ця посадова особа (МВС, СБУ, прокуратура, судово-експертні інституції чи спеціалізований орган з питань цифрових технологій); яке коло її прав та обов'язків, а також межі компетенції; які механізми контролю та відповідальності передбачаються у випадку порушень; як

забезпечується баланс між оперативністю ухвалення рішень та гарантіями прав людини тощо. На нашу думку, ці питання потребують уточнення та розкриття під час захисту, адже без чіткої конкретизації існує ризик правової невизначеності, дублювання функцій різних органів та виникнення колізій у сфері доказового права.

Доцільним видається у подальших роботах автора: визначити правовий статус цієї посадової особи та її інституційну належність; закріпити процесуальні гарантії перевірки документів, створених ІІІ, щоб уникнути сумнівів щодо їх допустимості як доказів у кримінальному процесі; передбачити механізми незалежного контролю (наприклад, через судово-експертні інституції або спеціалізований комітет з питань ІІІ та ІКТ). Таке уточнення підвищило б практичну значущість дослідження, забезпечило б узгодженість із чинним законодавством та міжнародними стандартами, а також сприяло б формуванню чіткої моделі правового регулювання використання документів, згенерованих ІІІ, у правоохоронній діяльності.

Загалом, висловлені зауваження та побажання не впливають на загальну позитивну оцінку рецензованого дослідження, оскільки більшість із них належить до спірних та дискусійних питань які, як правило, не торкаються основних, концептуальних положень дисертації, або ж мають рекомендаційний характер.

Висновок про дисертаційну роботу

Підсумовуючи викладене, хочу зазначити, що дисертаційна робота здобувача ступеня доктора філософії Калюжного Дмитра Олександровича на тему «Теоретико-правові засади впровадження і використання інформаційно-комунікаційних технологій у діяльності правоохоронних органів» виконана на належному науковому рівні, відповідає вимогам академічної доброчесності та має завершений характер самостійного наукового дослідження.

За своєю актуальністю, рівнем наукової новизни та практичною значущістю дисертація відповідає вимогам чинного законодавства України, зокрема положенням пп. 6–9 «Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії», затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 12 січня 2022 р. № 44. У зв'язку з цим дисертаційна робота може бути допущена до захисту, а її автор – Калюжний Дмитро Олександрович – заслуговує на присудження ступеня доктора філософії за спеціальністю 08 «Право».

Рецензент:

**професор кафедри права
гуманітарно-правового факультету
доктор юридичних наук, професор**

Наталія ФІЛПЕНКО